

Dyrking av tyttebær

av konsulent Per Hornburg

Tyttebær (*Vaccinium vitis-idaea*) er et av de få viltvoksende bær som er forsøkt tatt under kultur i Vest-Tyskland i de senere år. Årsaken er bl.a. at industriens behov for tyttebær ikke er tilstrekkelig sikret ved stedlige tilførsler og import fra Skandinavia og Østeuropa.

Først i syttiårene lanserte *Liebster* ideen om å prøve dyrking av tyttebær i større målestokk (plantasjer), og de første forsøk ble satt i gang ved bedriften Dierking, Gilten ved Schwarmstedt. Det gjaldt i første rekke å undersøke lønnsomheten ved tyttebærdyrking. Inntil 1977 ble forsøkene kontrollert av Institutt for frukt dyrking i Weihenstephan. Senere har kontrollen vært underlagt Institutt for frukt dyrking og planteskole i Sarstedt.

Oppformering og plantevalg

Avgjørende for lønnsom dyrking av tyttebær var å finne frem til en formeringsmetode som kunne gi mest mulig planter til rimeligst pris. Det er funnet at vegetativ formering ved bruk av *grønnstiklinger* (urteaktige stiklinger) tatt i slutten av juni og begynnelsen av juli, er en egnet formeringsmetode. Stiklingene settes i en blanding av torv og sand (9:1) i formeringshus og dusjes til rotsetting har funnet sted. Stiklingene er ømfintlige for stillestående luft, slik at det må sørges for god ventilasjon i formeringshuset. Plantene utvikler snart røtter, og kan allerede neste vår plantes i pottes, eller ute på feltet. Tilslaget ved oppformering etter denne metode ligger på ca. 80%.

Det er også prøvd å nytte *treaktige skudd* av fjorårets planter. Disse ble tatt i slutten av april og nedsatt i en blanding av torv og sand i forhold 3:1. Stiklingene

ble dekket med folie inntil utvikling av røtter er kommet i gang. Etter denne formeringsmetode får man unge planter samme året, og kan regne med en rotsetting på ca. 95%.

Når det gjelder valg av planter er det f.t. overveiende sorten «*Koralle*» som nyttes ved plantasjemessig dyrking. Sorten som stammer fra Nederland har oppreist vekst, mellomstore bær og typisk smak. Den gir stor avling og egner seg for manuell høsting med bærplukker.

Krav til vokseplass

Erfaringer hittil viser at humusholdige, lett podsolerte jordarter med en pH-verdi på 3,5–4,5 antakelig er best egnet som voksemedium under forholdene i Vest-Tyskland. Her vil en imidlertid finne at også myrjord hører til de naturlige voksesteder for tyttebær.

Jordsmonnet må være luftig og frisk fuktig. Dersom vannforsyningen er dårlig under blomstringen oppstår det fare for at griffelen tørker ut. For å få en rik blomstring er gode lysforhold særlig viktig. På områder som er vindekspontert vil vindskjerm (le) være gunstig. Den bedrer mikroklimaet og forminsker evapotranspirasjonen (fordunstning).

Plantingsystem

Det hersker en del usikkerhet om hvilket plantesystem som er best egnet. Det har vært nytteløst enkelttrekker med en planteavstand på $0,30 \times 0,90$ m (= 3700 planter/dekar) og dobbelttrekker med planteavstand $0,30 \times 0,30$ m og bedavstand $0,90$ m (= 5500 planter/dekar). Ved disse systemer vokser plantene fort sammen, og kan lett høstes med bærplukker, og muligens også maskinelt.

Gjødsling

I 1974 ble de første gjødslingsforsøk satt i gang. Det er prøvd mineralgjødsel og ulike jorddekkingsmidler som sand, torv, sagflis og barnålstrø. Forsøkene har utelukkende vært gjennomført med sorten «Koralle».

Unntatt *magnesium* er behovet for mineralstoffer lite hos tyttebær. Ved en plantetetthet på 3700 planter/dekar var N-behovet 1,5–2,0 kg pr. dekar. På humusjord kan disse små nitrogenmengder oftest skaffes ved frigjøring fra den organiske substans. Plantenes N-behov kan således dekkes ved tilførsel av ganske små mengder nitrogengjødsel. Hurtigvirkende mineralsgjødsel har medført nedsatt avling. Det har vært gunstigst å nytte forrådgjødsling, f.eks. med Plantosan (20/10/15/6) ca. 20 g pr. m². Tyttebærplantene er meget ømfintlige for *klor* slik at klorholdige gjødselslag ikke må nyttes. Bruk av jorddekkingsmidler ga generelt ikke noen vesentlig avlingsøkning i forhold til gjødsling. Sagflisdekkning resulterte i nedsatt avling.

Ugrasbekjempelse

Så langt det er mulig må jorda holdes fri for ugras. Ved de fleste anlegg nyttes mekanisk ugrasbekjempelse. Man har liten erfaring ved bruk av herbicider. Det er prøvd Venzar i mengder som til jord-

bær (0,15–0,20 kg pr dekar) og skadevirkningene har vært små.

Avling, innhøstning og avsetning

I Vest-Tyskland regner man med 2 fruktansetninger på tyttebærfeltene, en om sommeren og en i siste halvdel av oktober. Ved kommersiell produksjon høstes bare den siste ansetning som også er vesentlig rikere enn «sommerbæra».

Høstutbytte på 3–4 års felt ligger på 200–250 g pr. plante. Man kan f. t. ikke si noe om det er mulig å oppnå større avlinger med tiltakende alder på plantene, da det ikke foreligger erfaringer med eldre plantefelt.

Hittil har innhøstningen foregått manuelt med bærplukker. Rensning har ikke vært påkrevet. Plukkeytelsen pr. person ligger på ca. 50 kg i løpet av 7 timer. Ved planmessig tyttebær dyrking i større stil anses det nødvendig å få utviklet en innhøstningsmaskin.

Bæra omsettes på grossistmarkedet til priser som ligger på samme nivå som kulturbårbær.

*

Artikkelen er utarbeidet på grunnlag av en rapport «Anbauerfarung mit Preiselbieren» av W. Dierking og E. Krüger, publisert i *Erwerbsobstbau*, 26 Jg. nr. 11 1984. Verlag Paul Parey, Berlin und Hamburg.